השותפין פרק חמישי נדרים

רש"י — ר"ן — מח.

ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזהו דבר של עולי בבל [א]כגון הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך ואיזהו דבר של אותה העיר [ב]כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא ר' יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט (ה) מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט שהכותב לנשיא אין צריך לזכות להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכין לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה רבי יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לכתוב שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: **גמ'** אמאי מיתסר אמר רב ששת הכי קתני ומה תקנתן [ג]יכתבו חלקן לנשיא (ו)(רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט ומה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט הכותב לנשיא אין צריך לזכות והכות' להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים [ד]אחד זה ואחד זה צריכים לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה): ר' יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לזכות שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: תניא ר' יהודה אומר אנשי גליל [ה]קנטרנין היו והיו נודרין הנאה זה מזה עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא: **מתני'** [ו]המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל [ז]נותנו לאחר לשום מתנה והלה מותר בה מעשה [ח]באחד בבית חורון שהיה אביו (ט) נודר הימנו הנאה והיה משיא את בנו ואמר לחברו חצר וסעודה נתונים [ט]הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים א"ל [י]נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו [יא]נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו (ג) [יב]אמרו חכמים [יג]כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני [יד]ואם הוכיח סופו על תחילתו אסור ומעשה נמי בבית חורון באחד דהוה סופו מוכיח על תחילתו אמר רבא לא שנו אלא דאמר ליה [טו] והינן לפניך אלא כדי שיבא אבא אבל א"ל שיהו לפניך שיבא אבא מדעתך הוא דא"ל לישנא אחרינא אמרין לה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אבל א"ל הן לפניך שיבא אבא ויאכל מותר אלא אפילו אמר ליה הן לפניך יבא אבא ויאכל אסור מאי טעמא סעודתו מוכחת עליו

ההוא

דמתני' דקתני כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' ולא קתני כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' משום דתנא הכי קאמר כל מתנה שאינה כלום כזו שהיא בהערמה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה והכי איתא בירושלמי [סופ"ה] רבי ירמיה בעי וכי אין אדם נותן מתנה על מנת שלא יקדישנה כיני מתניתא כל מתנה שהיא בהערמה שאם הקדישה [טז]מקודשת אינה מתנה: **גמ'** ומה יהו אסורין: מעשה לסתור. לא לסתור ממש קאמר דהכא שאני דאמר ליה והינן לפניך אלא הכי פריך כיון דמעיקרא תנא שרי היכי מייתי עובדא לאסור דאורחיה דתנא למיתני מעשה לסייועיה למאי דתנא ברישא: **ואם הוכיח סופו על תחילתו.** שהוכיח סוף דבריו על תחלתן שאינו אלא הערמה וכגון שנתנה בית חורון לאסיף למילחיה ואמר והינן לפניך אבל כל שלא אמר בפירוש אע"פ שהענין מוכיח בעצמו דלא יהיב ליה אלא כי היכי דליתהני מודר אפ"ה הויא מתנה: **לא שנו אלא דאמר ליה [יז]והינן לפניך.** דהוי תנאי גמור אבל א"ל ויבא אבא מדעתך הוא דאמר ליה דלא בעי עביד הכי וכדאמרינן בפיו"ט (ביצה כ.) בההוא דאמר הבו ד' מאה זוזי לבנאי ובנסיב ברתאי דאמר [יח]כבא ד' מאה זוזי בתריה לי בעי נסיב לי בעי לא נסיב: **ל"א אמרי לה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אלא אפילו יבא אבא ויאכל אסור מ"מ סעודתו מוכחת עליו.** דנהי דבעלמא ויבא ולא תנאי הוא הכא שאני משום דאמר אם שהדי אבי ובוחנה לאחר הלכך סעודתו מוכחת עליו דאמר דאמר ויבא אבא בתנאי גמור קאמר. מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשאמר כן בשעת מתנה אבל לאחר מכן לא כיון דבשעת מתנה לא אמר מידי. אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב (נפ"ז מהל' נדרים הל' טו) דאפי' לאחר שעה אסור ואינה מתנה:

ההוא

לנשיא מדורות הראשונים: כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה. כלומר שאם הקדישה נעשה בידו אינה מקודשת אינה מתנה גם בשאר מינים ואסור אביו ליכנס בתוך ות"ת והא דאמר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה וי"ל דהתם כל כמה דלא החזיר הוי מתנה גמורה לכל מה שיכלה אבל הכא אין בידו להקדישה לשום אדם דלא נתנה אלא כדי שיאכל אביו: **אמאי מיתסר.** כשכל שמתן אלקים לנשיא: עמדו אבותיהם. נראה בית אבות שלהם והכריחום שיכתבו אלקיהם לנשיא: מעשה לסתור. דעד השתא לא חזינן מתנה נרעוה: **ואם הוכיח סופו על תחילתו.** שלא היתה כדעתו ליתן כ"א שיבא אביו:

ואסורין כדבר של אותה העיר. שהם דריס בה מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהן שהרי יכולין למכרן ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר והוו להו כשותפין שאוסרין זה על זה: **והספרים.** שנותנין עליה ספר תורה לקרות והספרים שקורין בהן: **והכותב חלקו לנשיא.** מפרש בגמרא דה"ק מה תקנתן יכתבו חלקן לנשיא דבכהי שרי כדתנן[ב] נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה: **שהכותב לנשיא אין צריך לזכות.** שמיד שכתב לו שטר מתנה קנה אע"פ שלא זכה אדם נשביו משום דיפה כח הנשיא: **ולא דברו בנשיא אלא בהווה.** שאין אדם סומך להקנות לאדם אחר דמסתפי שמא יאסרנו עליו ולפיכך נהגו לכתוב לנשיא שאין דרכו לאסור הנאתו על הבריות. ויקשה לי לרבנן דאמרי דאחד זה ואחד זה צריכין לזכות אם כן מאי קמ"ל מתני' הא תנן לה מרי זמני נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה בשלמא לרבי יהודה קא משמע לן דאינו צריך לזכות אלא לרבנן מאי קמ"ל ונראה בעיני דקמ"ל דאע"ג דאין הלה מסתלק ממה שנתן שעדיין משתמש בביהכ"נ בתחילה שרי אלא תימא הערמה בעלמא היא ואסור ומתני' דקתני ואסורין בדבר של אותה העיר רבנן היא ולא רבי אליעזר כן יעקב כדאמר לעיל[ג] דבית הכנסת כתלר שאין בה דין חלוקה דמי הילכך כיון דאפסיקא הילכתא לעיל כר' אליעזר בן יעקב ליתא למתני'. ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שפסק בפ"ז מהלכות נדרים (הל' ד ה ו) כרבי אליעזר בן יעקב ופסק נמי למתני' וכבר השיגו הרמב"ן ז"ל בהלכותיו היכי מזכי שטרא לבי תרי: **המודר הנאה מחבירו וכו'.** הך מתני' תנן לה בפירקין לעיל (דף מג.) ולא נשנית כאן אלא בשביל דבר שנתחדש בה שאם הוכיח סופו על תחלתו הערמה הוי ואסור: **והיה משיא את בנו.** מדיר היה משיא את בנו: **כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה.** כלומר דנהי דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה אע"ג דאם הקדישה אינה מקודשת וכדאמרינן בפרק יש נוחלין (ב"ב קמ:) דעל מנת שתחזירהו לי הקדישו אינו קדוש דמידי דחזי ליה קאמר ליה שאני התם דמ"מ בשעתה מתנה היא אבל מתנה זו של בית חורון אפי' בשעתה אינה שלא נתכוון להקנותה לו כלל אלא שתקרא על שמו כדי שיהא אביו מותר בה והיינו דינא דמתני' דקתני כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' ולא קתני כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' משום דתנא הכי קאמר כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה והכי איתא בירושלמי [סופ"ה] רבי ירמיה בעי וכי אין אדם נותן מתנה על מנת שלא יקדישנה כיני מתניתא כל מתנה שהיא בהערמה שאם הקדישה תהא[ד] מקודשת אינה מתנה: **גמ'** ומה יהו אסורין: **מעשה לסתור.** לא לסתור ממש קאמר דהכא שאני דאמר ליה והינן לפניך אלא הכי פריך כיון דמעיקרא תנא שרי היכי מייתי עובדא לאסור דאורחיה דתנא למיתני מעשה לסייועיה למאי דתנא ברישא: **ואם הוכיח סופו על תחלתו.** שהוכיח סוף דבריו על תחלתן שאינו אלא הערמה וכגון שנתנה בית חורון לאסיף למילחיה ואמר והינן לפניך אבל כל שלא אמר בפירוש אע"פ שהענין מוכיח בעצמו דלא יהיב ליה אלא כי היכי דליתהני מודר אפ"ה הויא מתנה: **לא שנו אלא דאמר ליה [טז]והינן לפניך.** דהוי תנאי גמור אבל א"ל ויבא אבא מדעתך הוא דאמר ליה דלא בעי עביד הכי וכדאמרינן בפיו"ט (ביצה כ.) בההוא דאמר הבו ד' מאה זוזי לבנאי ובנסיב ברתאי דאמר [יח]כבא ד' מאה זוזי בתריה לי בעי נסיב לי בעי לא נסיב: **ל"א אמרי לה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אלא אפילו יבא אבא ויאכל אסור מ"מ סעודתו מוכחת עליו.** דנהי דבעלמא ויבא ולא תנאי הוא הכא שאני משום דאמר אם שהדי אבי ובוחנה לאחר הלכך סעודתו מוכחת עליו דאמר דאמר ויבא אבא בתנאי גמור קאמר. מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשאמר כן בשעת מתנה אבל לאחר מכן לא כיון דבשעת מתנה לא אמר מידי. אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב (נפ"ז מהל' נדרים הל' טו) דאפי' לאחר שעה אסור ואינה מתנה:

ההוא

מסורת הש"ס

א) [מכאן עד אלא בהווה נראה מיותר], ב) [בערוך ערך קנטרנין מיתא קנטרנין], ג) [לעיל מג.], ד) [כתובות עח. כ"ב קלה. לעיל מג.], ה) כ"מ לך מתנה ואינו לפניך, ו) כ"מ לא נתתי, ז) כ"מ לא נתתי, ח) כ"מ וכשבא הדבר לפני חכמים, ט) [נעיין סי. נחמיה כ: מולין לט:], י) [כ"ל אחר ד"כ בדברי], יא) [לקמן כאן], יב) [דף מו:], יג) [כ"ל אינה, ירוש"], יד) ס"מ אינו, טו) [כ"ל רב ספרא].

הגהות הב"ח

(א) בבשנה ראחד מיתב להדיוט שבהוכה לנשיא אין צריך כל"ל ותיבות מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט נמחק: (ב) שם בבשנה שסיה אביו מודר הימנו וכו' ופעמיה מתוים לך במתנה ואינו לפניך אלא וכו' אמר לו אם שלי וכו' ל"ל לא נתתי אם שלי וכו' אמר לו לא נתת לי אם שלך: (ג) שם מלוי כרתאי (אמרו חכמים וכו' אינה מתנה) מת"מ וי"ב ס"מ ובשבא הדבר לפני חכמים אמרו אמר לו מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה: (ד) נמ' אמר ליה ואינו לפניך וכו' אינא אבא וכו' אבא ל"ל וכו' שיבא אבא וכו' מדעתך וכו' ל"ל ואינו לפניך הוא דאסור: (ה) רש"י ד"ה וכותר שבאמצע הדרך כמשפרש: (ו) ר"ה לא שנו וכו' דאמר ליה ואינו לפניך אלא וכו' דמשמע דהכי אמר ליה ואינו נתונין וכו' והם נתונים לך ואם כדאתך שיבא אבא הוי קורא לו ע"מ אמר וכו' מלוק כן ואינו לפניך כן וכו' כמאן דאמר ואינו לפניך:

מוסף רש"י

והיה משיא את בנו. והיה אסף נותן את אביו לאסותתו (רשב"ם ב"ב קלד:). ויראה עון תלוי בראשו. שעל ידי שאני מקבל מתנה נמצאתם וסיה אינה מתנה נמצאתם מוטלין ונכנס זה משל זה וקבעכיתו אלא יחל (שם). **כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מוקדשת.** כלומר כל מתנה שאין דין זה נוהג בה שתהא מוקדשת אם הקדישה, אינה מתנה, הואיל ונילה דעתו שעל מנת כן נתנה לו שלא יקדישנה (שם). **סעודתו מוכחת עליו.** וכשביל שיאכל אביו הוא עשה ולא נתכוין לתת לו מתנה גמורה (שם).

פירוש הרא"ש

והבאר שבאמצע הדרך. שכן בכל לתרן ישראל ומצלאתו עולי גולה: **הרחבה והשווקים.** שבעיר: **והתיבה.** שנתנין בה ספרים: **והספרים.** שקנאום בני העיר ללמוד בהם: **והכותב חלקו לנשיא.** כגמרא מפרש: **אלא שהכותב לנשיא אין צריך לזכות.** מפני שבדוי של נשיא תקנו שיקנה בלא קנין בדבר זה: **ואין לו מה יאכל.** קתני היה מהלך בדרך והכא קא משמע לן דאפילו בעיר אם אין לו מה יאכל מותר: **כל מתנה.** שלא נגמרה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה: **אינה מקודשת.** שלא נתנה לענין זה שאם הקדישה מקודשת אינה מתנה: **נמ' אמאי מיתסר.** המודר כיון שהמודיר כתב חלקו לנשיא: **מעשה לסתור.** מעיקרא תנא דשרי והדר מייתי עובדא לאסור: **ואם הוכיח סופו על תחילתו.** שלא היתה בדעתו ליתן כ"א שיבא אביו: **אבל אמר** לו והן לפניך שבא אבא מדעתו הוא דא"ל. תלה הדבר בו אם הוא רוצה בדבר שיאכל עמך כי הכל שלך:

תוספות

רחבה ותרחין ובית הכנסת. אתיא כרבנן דאמרי בתלר דאין בריה: **אבור ברחבה ובבית הכנסת.** יש לדקדק לאסורה משמע דאתי כרבנן דאמרי אין בריה ולא אמר אלי בדיריה קתמלך כמו אתלר לרבי אליעזר ופסק בתוס' בבילה (דף לט.) נבי טור דמתניתין דעולי בבל קנעי למימר דמתני' דהכא אית ליה בריה ולכך מותר בנור משום דהאי בדיריה קתמלא ואלי בדיריה קתמלא ואם כן אמאי אסור בבית הכנסת ובדברים של אותה העיר יש לתלק [בתמלא] מיס מן הנור בהא סגר מנא דיש בריה בהא שהוא מסלקו מתלק מהיכו אבל להשתמש לו להכנס בדבר שתיכו שותף ודאי ליס להו בריה ויש דיהוי מני לימיתי דשניהן מתחרין למלאות מנור שבעיר בפרק הדר (עירובין מה:) עיד נראה להר"ר שמואל מאיר"ם ז"ל דקונים דהתם סברה בסברא דרים פירקין דרבנן סברי שפיר דיש בריה ולא אמרו אלא (בבריה) משום קנאה ודוקא בדברים של אותה העיר אבל בדברים של עולי בבל לא רלו לקנות לפי שהוא לכל העולם: והתיבה. אין שנתנין בו ס"ת: **והספרים.** היו רגילין לקנות ספרים משל צור ללמוד בהם כני העיר: **והכותב חלקו לנשיא.** מפרש בגמרא דה"ק כילד הקנאם שהנו אלקם לנשיא אבל דלעיל נבי אלר לא קאמר הך מקנאת דאחר שהיא מיוחדת ממש אין אקנה לתת אותה לנשיא אבל בכה דמעיקרא נמי אין כל הדברים הללו מיוחדים לבם לא יפסידו אם יכתבו אלקם לנשיא אבל אחר כך יטולין ליכן ולהיבטת שבנשיא לא יקפיד עליהן כיון שגם לו היה מיוחדת שהרי היא לבל בני העיר ולנשיא לאו דווקא הויא אם לאחר מבני העיר אלא לרוחה דמילתא נקט כדמוכח לקמן לא דבני חכמים אלא בהוה והעמם לפי שאולקים בבית לנשיא ל"ג כיון שאנו מתחילים לעשות אקנה בחלק זה יש לנו לעשות אקנה העודה הטובה שבכל ואם נתקן שיתעטו לאחר מבני העיר בגם היא יהיר אחר מהבירו הבאה אבל הנשיא אינו רגיל להדיר ולהקפיד על ישראל: אין צריך לכתוב. דאלים כחו ולכך מיקנו שיכתוב לנשיא דאין צריך לקנות שאם יתקנו לכתוב לאחר פעמים שכחו לוכות ואתי ליהי תקלה: **שבבר בתבו אביהם.** כלומר וכותם כתבו

יד א ב ג ד מי' פ"ז מהל' נדרים הי"ב וכ"ג קמג לאין רמב טוס"ע יו"ד סי' רכד: **טו** ה ו מי' שם הל' יד [טו יח] קמג שם טוס"ע יו"ד סי' רכה סעיף ע [ועוס"ע תו"מ סי' רמא סעי' ה]:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com